

Příběhy nemocných II: Co s "ucpanou mléčnou žlázou"?

Vladislav Chvála

Problém vazby matky a dcery

potkáváme v naší praxi velmi často v souvislosti se záhadnými chronickými potížemi. Řada z nich jako by umožňovala dvojici udržovat vzájemnou vazbu, která je někdy skoro vražedná.

Dnes mám na mysli příběh pacientky, která k nám před časem přišla v zoufalém stavu. Trpěla nevladatelnými průjmy již delší dobu, takže byla podvyživená, měla otoky dolních končetin z malnutrice, čas od času musela ulehout na jednotku intenzivní péče. Pochopitelně se nám do tak nebezpečného případu moc nechtělo, ale domluvili jsme se, že za spolupráce s internistou bychom se mohli pokusit...

Jana je ročník 1958 a je matkou jednoho dítěte. Narodila se v rodině otce - sportovce a matky - účetní. Matka moc dítě nechtěla, ale pak se s ním smířila. Za rok porodila ještě další dceru Mirku. Pak vyjádřilo její tělo svůj vztah k dětem třemi potraty. Naše pacientka byla chronicky anemickým dítětem, zlobila s jídlem. Zato sestře chutnalo, dokonce svou sestru přerostla, byla úspěšnější a flegmatictější vůči stresu, jak nám ji pacientka popisuje.

Doma bylo dusno, protože otec pil a trval na přísném režimu. To matka těžko snášela. Proto se prý více věnovala dětem. Pacientka se cítila být spíše mamincina, zatímco sestra tíhla více k otci. (Sestra si ani příliš nevšimla otcova údajného pití.) Obě děti jsou vedeny ve sportovním duchu, mladší a úspěšnější odchází po základní škole na "vrcholáč" do Prahy. Po jejím odchodu se otcovo pití ještě zhoršilo. Sestra je velmi úspěšná až do kritického roku 1977, kdy se náhle objeví myasthenia gravis, onemocnění znemožňující nervosvalový přenos, vedoucí k ochrnutí. Je na umření, ihned hospitalisována na jednotce intenzivní péče. Matka si ani netroufá tam zavolat. Sestra dlouho bojuje o život, a ten který vybojuje, za mnoho nestojí.

V roce 1981 se otcí, považovanému matkou za outsidera rodiny, podaří přes známého zařídit pro dceru léčbu v SRN, odkud ji za měsíc přivezou téměř zdravou, jak se vypráví od té doby v rodinném mýtu. Mirka je tak zdravá, že je schopná jít jako svědek na svatbu své starší sestry Jany. Ta si vzala svého prvního chlapce, ale zůstává bydlet u rodičů, oba manželé dokončují vysokou školu. Později si všimnou, že přes nechráněný styk nepřichází těhotenství. Jana se proto další 4 roky léčí pro sterilitu. Když však na konci školy otěhotní, extrémně se o budoucí dítě bojí. Bez jasné příčiny se obává, že dítě bude poškozené. Vyžádá si zvláštní pozornost porodníků. Dítě se naštěstí narodí zdravé, velké, ale matka brzy po porodu dostává nevladatelný průjem. Všechny kultivační nálezy jsou negativní, matka hubne, není schopna se starat o novorozeně a krmit je. Po dvou měsících průjmy spontánně odezní.

Po jejím porodu se konečně rozvádějí její rodiče, přesto však zůstávají bydlet spolu. Jana dodělává školu, její matka zcela obsadí péči o vnouče, zatímco manžel raději přestává postupně jezdit domů, nestará se, nedokončuje školu a proto Jana v r. 1985 následuje příkladu své matky a rozvádí se. Nemusí opouštět svou matku a matka nemusí být opuštěna. Přitom Jana jako první z dcer mohla splnit matčino přání mít vnouče, aniž by manžel ohrožoval stabilitu původního svazku matka - dcera.

Jana však přes svou stálou hubenost projevuje výrazně koketní chování vůči okolí, proto má brzy novou známost, dokonce otěhotní. Podstoupí však interrupci, po níž následuje rozchod s partnerem a ihned se znovu objevují nevladatelné průjmy s velkým klinickým vyšetřováním a negativními výsledky.

V roce 1987 má novou známost, tentokrát je z toho svatba. Manžel je špičkový sportovec, který podepisuje smlouvu se zahraničním klubem a odjíždí na dlouho pryč. Po 17. listopadu 1989 ztrácí pacientka jistoty, jak uvádí, a od ledna 1990 má potíže se samotou, nesnese být sama, bojí se, a znovu se objevují průjmy, které vyústí v těžkou podvýživu s otoky DK a opakovanou hospitalisací na JIP. Léčba je bez efektu, tělo se prakticky netkne potravy. Pacientka je trvale v pracovní neschopnosti.

V říjnu 1990 jsme začali s pacientkou pracovat. Nejprve akupunkturou, moxou, baňkami, přičemž zvažujeme, zda nevzít pacientku do skupinové terapie. Pacientka reaguje velmi rychle na jednoduchou léčbu, přestává mít průjmy, obáváme se však, že se budou obtíže opakovat. Do začátku listopadu přibrala 6 kg, jakmile se však pokusila o větší aktivitu, znovu se objevují průjmy. Vedeme pacientku k práci s tělem použitím jogy.

Ale jakmile jsme chtěli po ní více skutečné aktivity, začne hovořit o problémech své sestry. Ta byla dlouho na vysokých dávkách kortikoidů pro své závažné onemocnění, ale velmi touží po tom, mít také vlastní dítě. Proto vysadila kortikoidy a už se začalo objevovat špatné polykání, známka možné recidivy myasthenia gravis. Proto zveme do léčby také sestru. Supervizor doporučuje pokusit se je oddělit, nebo je vést ke společnému cvičení. Přitom by se dalo snad využít jejich soupeřivosti k posílení motivace ke cvičení.

V trvalé tendenci ke zlepšení se objevují relapsy. Jeden z nich nastane, když Janě onemocní syn a ona se o něho musí starat jednu noc. Když se trochulepší, pozveme obě sestry s matkou a dítětem ke společné konzultaci, s tím, že bychom mohli zjistit, k čemu v širší rodině nemoc Jany slouží.

Sestra je po prodělaném onemocnění značně postižená. Má poruchu mímického svalstva, což zdůrazňuje výrazným líčením obličeje do masky zlé princezny. Vidíme mezi sestrami hodně nenávisti, závidí a zloby vůbec. Chovají se k dítěti tak, že je obtížné poznat, která je matkou chlapce. Trochu to připomíná dětské tahání o hračku. Sestra si také často dítě půjčuje a stará se o ně. Matka nepřišla, protože se pohádaly. Zase jim přinesla oběd, jako vždycky. Roznáší ho v kastrůlku každé sestře zvlášť. Tentokrát dala jídlo na stůl, a pozvala dcery k jídlu. Mirka zrovna chtěla jít vyvenčit psa. Proto se matka urazila a řekla, že se na ně vykašle. Na to jí dcera řekla, že je to konečně rozumný nápad. Matka odsekla, že je to hotový bláznec a praštila dveřmi, čímž se vyhnula společné konzultaci. Mimochodem nám tak hezky předvedly, jak se u nich celý život zápasí o pozici jídlem a nemocí. Mladší sestra vždycky byla lepší protože jedla, kdežto starší získávala pozici odmítáním jídla.

Dokonce nám to mladší ze sester sama vyloží: "Všechno je to tím, že Jana dělá, že se o ni všichni musíme starat. Nemá pána, a tak jí musíme všichni pomáhat." To Janě velmi vadí, ohražuje se a přemýšlí, jak by sestru za ten výrok potrestala. Mladší sestra má vůbec na celou věc vlastní názor. Problémy v původní rodině nezpůsobilo pití otce, jak tvrdí Jana a matka, ale chování matky. Ta byla extrémně starostlivá a úzkostná. Vyžadovala od všech, aby jí všechno okamžitě telefonovali a hlásili, aby měla o všem přehled. To dělá dodnes, přestože ta má svého "pána", tedy nového partnera. Každý den Janě telefonuje a ptá se, jak je to s průjemem. Čím je Jana nemocnější, tím více se matka stará. Stále ještě je listopad 1990. Konsultace se sestrami nekončí v přátelském ovzduší, protože si dovolíme navrhnout, aby se mladší sestra přestala pokoušet o těhotenství.

Hned další den matka prohlásila, že bude nosit své kastrůlky "již jen do konce týdne." Ale za týden už Jana vesele sděluje, že "matka je zase dobrá" což znamená, že znovu začala nosit jídlo a dává ho za dveře. Začátkem prosince konečně přichází také matka.

Matka je kulatoučká, starostlivá. Hned v čekárně okřikla dcerušku jako pětileté dítě. Dcera zaujímá polohu roztomilého děvčátka, o které se přece musíte starat, div nepatlá. Necháme si převyprávět od matky již známá fakta. Ona má obavy, jestli si nemyslíme, že za to nějak může. Dcera jí řekla, že jsou prý na sebe moc vázány. Zpochybníme tento výrok. Jde dnes jen o to, abychom navázali s matkou kontakt, než abychom něco moc řešili. Na konci ukládáme matce úkol, aby se pokusila nezajímat se o zdravotní problémy dcer. Zvláště komentujeme její každodenní otázku "A co průjem?" Nevěříme, že by byla schopná samostatnosti, když jí dělají nemocné dcery tolik starostí.

Během ledna obě sestry chodí cvičit a předhánějí se v úsilí zavděčit se cvičiteli. Ale přesto je Janin výkon povrchnější. Její příznaky zmizely, což vždy vede k snížení kontaktu. Ještě jednou se objeví průjem, když se přihlásí do konkurzu na atraktivní místo. Koncem dubna 1991 je však terapie ukončena, protože se cítí výborně. Od května má být doma již manžel...

Celé to Janino stonání připomíná tak trochu mentální anorexii. Tělo se odmítá potravy dotknout. Vyhoví sice matce a jídlo sní, ale trávením se ho netkne. Nemá potřebu jídlo zvrátit. Zůstává však na úrovni dítěte, o které je třeba se starat. Ostatně matka se o někoho starat potřebuje. Jana se nestala dospělou ženou. Nemohla otěhotnět, ale nakonec možná v rámci soutěže sester o přízeň matky měla možnost zvítězit nad sestrou tím, že matce dala vnouče. Nebyla ovšem schopná se o ně starat. Už samotný fakt těhotenství v ní vyvolal velký neklid, svědčící o iracionálních dějích v podvědomí vyjádřených jako obava (potlačené přání?), že dítě nebude zdravé. Dítě je však naštěstí silnější, než Jana očekávala a vyžaduje péči, kterou mu Jana jako nezralá není schopna poskytnout. Průjem, který se tehdy poprvé objevil, jí prokázal velkou službu. Mohla péči o dítě zcela přenechat matce. Když se objevuje průjem znovu v souvislosti s dalším těhotenstvím, řešeným tentokrát otevřeně interrupcí, není již pochyb, že je tady nějaká souvislost.

Jana brání během terapie choulostivou zónu své mysli - totiž otázku mateřství a své schopnosti v něm obstát. Kdykoli po ní chceme v tomto směru nějakou vnitřní práci, poukáže na problémy své sestry a tu nastrčí do terapie. Všechny tři, matka i její dvě dcery si nechtějí nechat svou hru vzít. Jakmile průjem pomine, vzdálí se. Nicméně velmi citlivě reagují na možnost, že by si někdo mohl myslet, že si za svou nemoc mohou samy. Není vyloučeno, že

tato část informací byla natolik ohrožující, že došlo ke snížení výskytu symptomů v systému, aby nemuselo být dále intervenováno. Budoucnost je však stále velmi nejistá. Pokud se mladší sestře podaří otěhotnět a donosit dítě, může dojít k dramatickému vývoji velmi labilního systému, který je vyvážen vzájemnými kontrolami.

Jana není jediná zdánlivě dospělá žena, která nebyla zatím schopna plně převzít na svá bedra mateřskou roli. Zajímavě však u ní tento fakt interpretoval jeden z četných přírodních léčitelů, když pravil, že je nemocná proto, že má ucpanou mléčnou žlázu. Ona skutečně nebyla schopná se starat o své dítě. Ale protože nemohla porozumět tak jemné narážce (tím méně by slyšela otevřený výklad), přišla se zeptat, jak by se ty mléčné žlázy daly prošťouchnout.

V Liberci 16.9.91

V. Ch. Středisko komplexní terapie **ORINZ** s.r.o.